

“Ik heb schepen gebouwd om de oceaan over te kunnen, maar eigenlijk moest ik gewoon leren zwemmen. Het water inspringen en zwemmen.”

Jan Vanderhaeghen, ambassadeur geletterdheid, wil laaggeletterdheid uit de taboesfeer halen

Formulieren invullen, bustabellen begrijpen, wisselgeld geven of het huiswerk van de kinderen nakijken. Op het eerste gezicht alledaagse activiteiten die zonder probleem uitgevoerd worden. Toch heeft één op zeven Vlamingen moeilijkheden met lezen en schrijven in het dagelijkse leven. Jan Vanderhaeghen was een van hen. Als kind kreeg hij niet de nodige kansen en daardoor ook moeilijkheden op school. Op latere leeftijd heeft hij zijn probleem aangepakt en is hij zelfs ambassadeur geletterdheid geworden. Omdat hij het probleem onder de aandacht wou brengen, schreef hij vorig jaar een boek waarin hij zijn aangrijpend levensverhaal vertelt. Want hij wil het taboe rond laaggeletterdheid helpen doorbreken.

Handicap

“De opvattingen over het geletterdheidsprobleem zijn de voorbije jaren sterk geëvolueerd”, zegt Joke Dejaeghere, promotiemedewerker bij het Centrum voor Basiseducatie. “Vroeger had men het over analfabetisme. Analfabetisme of - simpel gezegd - het niet kunnen lezen en schrijven werd gezien als een persoonlijk gebrek, een falen, een handicap zelfs. Vandaag is dat begrip veel breder. Nu gaat geletterdheid over de basisvaardigheden waarover men moet beschikken om zelfstandig en actief deel te kunnen nemen aan de samenleving. Zoals informatie kunnen lezen en invullen op formulieren, werkopdrachten interpreteren en verwerken, berekenen hoe je kan rondkomen met je inkomen, de verborgen verleiders in het reclamedrukwerk kunnen ontwijken, de etiketten lezen over het gebruik van schoonmaakproducten,...En daarop schieten veel mensen tekort.”

Om enig idee te hebben van de omvang van het probleem, kunnen we ons enkel baseren op het International Adult Literacy Study (het IALS-onderzoek) uit 1997. “Dat is het meest recente onderzoek, maar momenteel is er een vervolgonderzoek lopende dat resultaten zal brengen in 2013”, zegt Arwen De Wilde, coördinator van het Gents Plan Geletterdheid. Het IALS-onderzoek wijst uit dat een op zeven Vlamingen onvoldoende scoort op de basisvaardigheden.

Generatiegebonden fenomeen

Er zijn verschillende oorzaken toe te wijzen aan die achterstand. Laaggeletterdheid komt in alle lagen van de bevolking voor. “Veel 65-plussers zijn maar tot hun 14 jaar naar school geweest, en hebben daarna niet de mogelijkheid gehad om bij te leren”, zegt De Wilde. Desondanks is het geen uitdovend fenomeen dat in enkele generaties opgelost is. Er zijn jongeren die wel tot 18 jaar naar school gaan, maar toch zonder diploma eindigen. Een belangrijke factor is de omgeving waarin je opgroeit. Het is essentieel dat je de kansen krijgt om naar school te gaan en daarin ook gestimuleerd wordt door je omgeving. Voor kinderen die opgroeien in socio-culturele armoede, is dat echter niet vanzelfsprekend. De Wilde stelt dat laaggeletterdheid, net zoals armoede, een generatiegebonden fenomeen is. “Die twee hangen ook enorm samen. Heb je een armoedeprobleem, dan is de kans groot dat je laaggeletterd wordt, en andersom.”

Jan had het vroeger niet breed thuis en daardoor kreeg hij het ook moeilijk op school. "Ik kwam op de ezelsbank terecht en vanaf dan werd er niet meer in mij geïnvesteerd. Ik ontwikkelde een grote lees- en schrijfangst en mijn broer noemde mij 'de debiel'. Als kind krijg je dan een enorme deuk in je zelfbeeld."

Schaamte

De grote moeilijkheid is dat laaggeletterdheid een verborgen probleem is. Kunnen lezen en schrijven wordt als vanzelfsprekend bevonden waardoor mensen die daar slechter in scoren, zich schamen. Ook Mariette Van Walle, cursist bij het CBE, kan hierover meespreken: "Vroeger kroop ik in een hoekje omdat ik mezelf dom voelde als ik anderen hoorde praten." Mensen raken geïsoleerd omdat ze zich schamen voor hun probleem, waardoor ze afhankelijk worden van anderen. Het brengt problemen op andere vlakken met zich mee, zoals een negatief zelfbeeld en minderwaardige jobs. "Het aandeel laaggeletterden in de groep langdurige werklozen, bedraagt 60 procent", zegt De Wilde.

Drempels

Volgens Dejaeghere heerst er een misvatting in de maatschappij over laaggeletterden: dat ze niets kunnen en dus weinig waard zijn. "Omdat het probleem verkeerd begrepen wordt en zo weinig bekend is, ontstaat er een taboe. Om de schaamte te overwinnen en de eerste stap te zetten, moeten laaggeletterden een enorme drempel over. Ze zijn niet geneigd om zelf lessen te gaan volgen, omdat velen negatieve schoolervaringen hebben." Het Centrum voor Basiseducatie probeert laagdrempelig te zijn en te werken met concrete alledaagse problemen. "De cursisten worden assertiever doordat ze iets aan hun probleem doen. Ze leren bij en daardoor krijgen ze het gevoel dat ze wel iets betekenen voor de maatschappij. Ze kunnen meepraten met de rest, hun kinderen helpen en een betere job vinden."

Ondanks zijn problemen is Jan dankbaar voor de lange weg die hij heeft afgelegd. "Ik heb zo veel omwegen moeten bewandelen om mijn doel te bereiken, door de schuld van mijn omgeving. Ik heb schepen gebouwd om de oceaan over te kunnen, maar eigenlijk moest ik gewoon leren zwemmen. Het water in springen en zwemmen."